Att vara och att bli i kommunala arbetsmarknadsprogram

En delrapport om deltagarnas erfarenheter

Arbetspaket 3: Individnivå (deltagare)

Undersöker de individuella erfarenheterna hos dem som deltar i kommunala arbetsmarknadsprogram. Genom att undersöka och lyfta fram deltagarnas levda erfarenheterna av att vara inskrivna i dessa program, syftar det här arbetspaketet till att undersöka sambanden mellan individuella erfarenheter och arbetsmarknadspolitik.

Forskningsfrågor:

- Vilka deltar i lokala arbetsmarknadsprogram? Skiljer sig deltagarna mellan olika kommuner, och i så fall hur? Hur förändras sammansättningen av deltagare över tid, till följd av exempelvis corona-pandemin och omstruktureringen av Arbetsförmedlingen?
- Hur erfar och förstår deltagarna deras eget deltagande i lokala arbetsmarknadsprogram?

Syfte…

…att fördjupa förståelsen av deltagares erfarenheter av kommunala arbetsmarknadsinsatser och av vilken betydelse de tillskriver deltagandet i relation till sin aktuella livssituation, sitt välbefinnande och sina föreställningar om förändring, arbete och framtid.

Enkätstudie:

- Vilka är deltagarna?
- Från vilka myndigheter anvisas deltagare?
- Vilka aktiviteter deltar deltagarna i?
- Vilka hinder upplever deltagarna?
- Hur ser sambanden ut mellan:

Individuella hinder
Sociala hinder
Strukturella hinder
Behovsuppfyllnad

→

Meningsfullhet
Utvecklande
Förbättrade möjligheter till anställning

Syntetiserad läsning av delstudier

Metod och material

Kvantitativt material: Uppföljande deltagarenkät					
	Antal (n)	**Totalt uppskattat antal deltagare**	**Svarsfrekvens (%)**		**Antal kommuner**
Enkätomgång 1 (2023)	232	1113	20,84		6
Enkätomgång 2 (2025-2026)	160				8
Kvalitativt material: intervjuer med deltagare					
	Fokusgrupp	**Antal tillfällen**	**Antal informanter**	**Män**	**Kvinnor**
Workshop	Utlandsfödda kvinnor	3	13	0	13
Fokusgrupps-intervjuer	Utlandsfödda	4	11	5	6
	Grön rehabilitering	1	2	1	1
	Arenaverksamhet	2	7	4	3
Individuella intervjuer	Utlandsfödda	3	5	1	4
	Psykisk ohälsa, NPF, utbrändhet, tidigare missbruk osv.	16	16	9	7
	Kriminalvårdsbakgrund	7	7	7	0
Totalt		36	61	27	34

GÖTEBORGS REGIONEN

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Resultat från deltagarenkäten

Vilka är deltagarna?

		Antal (%)
Antal respondenter (n)		160
Högsta fullgjorda utbildning	Ej fullgjort grundskola	13 (8,5 %)
	Grundskola	27 (17,6 %)
	Gymnasium/motsvarande	57 (37,3%)
	Yrkeshögskola/yrkesutbildning/folkhögskola	21 (13,7 %)
	Universitet/högskola	9 (5,9 %)
	Annat	26 (17 %)
Medelålder (beräknat på ålder i slutet av 2026)		43,45 år
Födda i Sverige		98 (61,6 %)
Genomsnittlig längd på arbetslöshet innan inskrivning hos AME (månader)		56,59 månader
Genomsnittlig längd på deltagande hos AME (månader)		19,8 månader
Deltagit i AME tidigare		41 (25,5 %)

Från vilka myndigheter anvisas deltagare?

	Antal (andel)	Män	Kvinnor
Arbetsförmedlingen	35 (25,0 %)	19 (25 %)	16 (25 %)
Socialtjänsten	71 (50,7 %)	34 (44,7 %)	37 (57,8 %)
Försäkringskassan	7 (5 %)	3 (3,9 %)	4 (6,3 %)
Psykiatrin	5 (3,6 %)	3 (3,9 %)	2 (3,1 %)
Sökte på egen hand	11 (7,9 %)	9 (11,8 %)	2 (3,1 %)
Annat	9 (6,4 %)	6 (7,9 %)	3 (4,7 %)
Vet ej	2 (1,4 %)	2 (2,6 %)	0
Totalt	140 (100 %)	76 (100 %)	64 (100 %)

Vilka aktiviteter deltar deltagarna i?

	Enkätomgång 2	Enkätomgång 1
Arbetsträning	98 (60,9 %)	118 (50,9 %)
Praktik på företag eller på kommunen	76 (47,2 %)	62 (26,7 %)
Hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning	61 (37,9 %)	48 (20,7 %)
SFI-studier	36 (22,4)	16 (6,9 %)
Övriga studier (exempelvis Komvux)	8 (5 %)	20 (8,6 %)
Individanpassat stöd*	13 (8,1 %)	45 (19,4 %)

* Exempelvis stöd för att få ordning på vardagen eller hjälp med praktiska frågor såsom kontakter med bank, myndigheter och hälso- och sjukvård.

Den viktigaste frågan är dock inte bara vad de deltar i…

…utan vad deltagandet betyder för deltagarna

91,3 %

Upplever deltagandet som ganska/mycket meningsfullt

88,0 %

Upplever att de utvecklas av sitt deltagande

86,5 %

Skulle delta även om de inte behövde

88,8 %

Känner sig delaktiga i aktiviteternas utformning

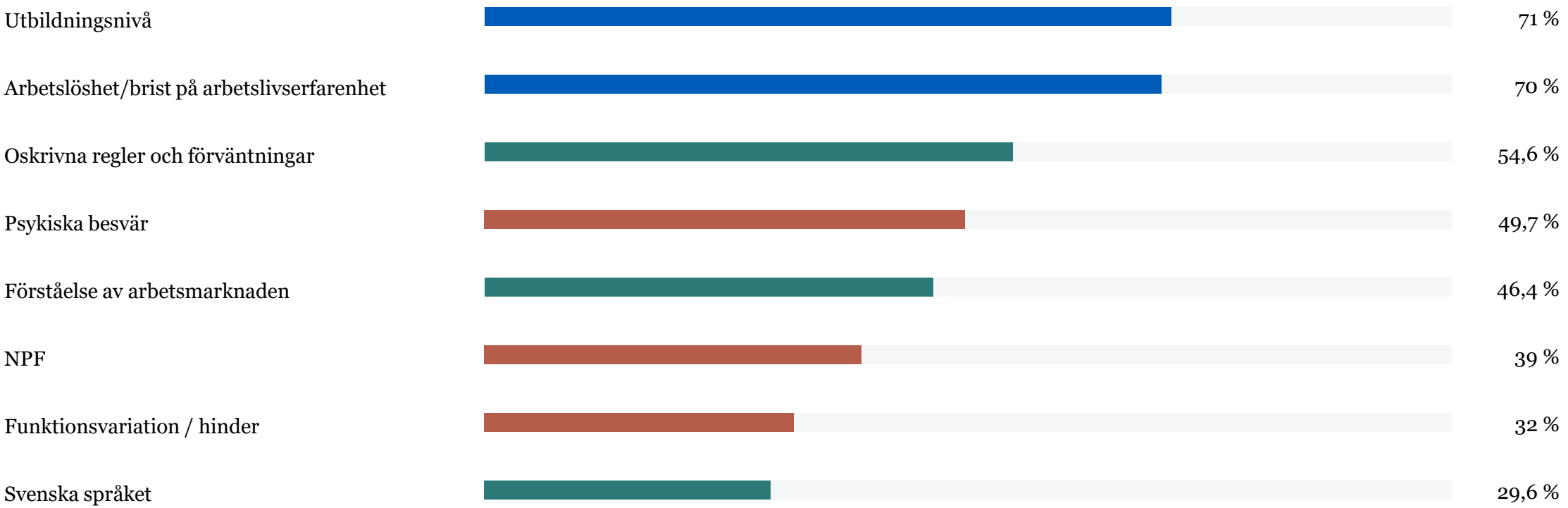
78,9 %

Upplever att aktiviteterna svarar mot deras behov

55,0 %

Upplever att aktiviteterna för dem närmare en anställning

Hinder på flera nivåer

Hinder på flera nivåer

Individuella

- Psykiska besvär
- NPF
- Funktionsvariation
- Tidigare missbruk

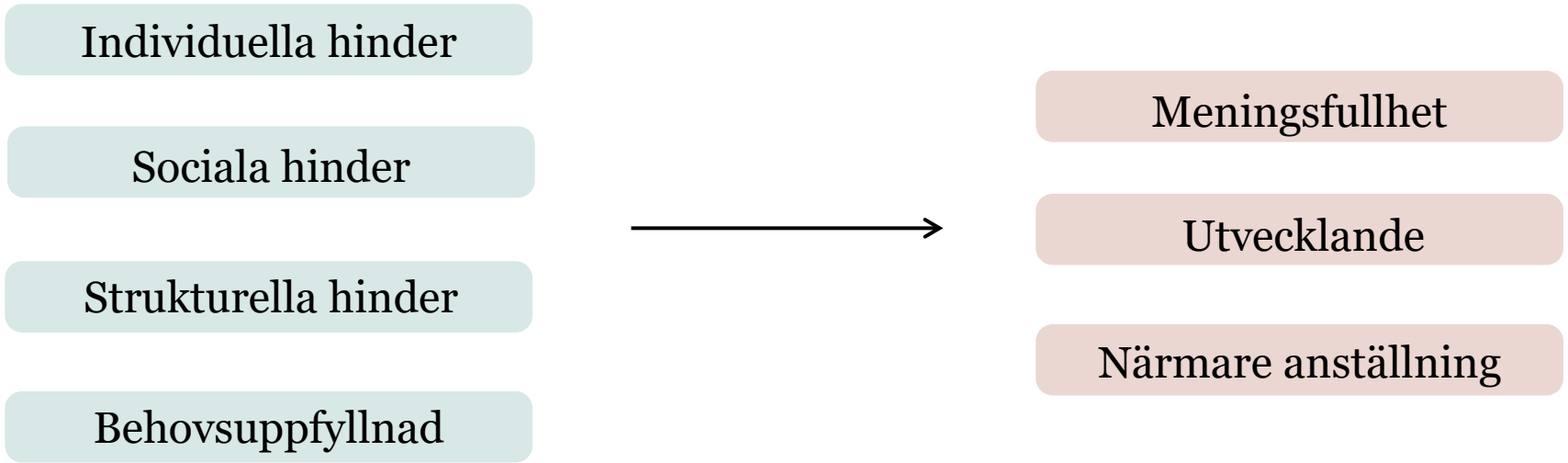
Sociala

- Kunskaper i svenska språket
- Kunskap om den svenska arbetsmarknaden
- Oskrivna regler

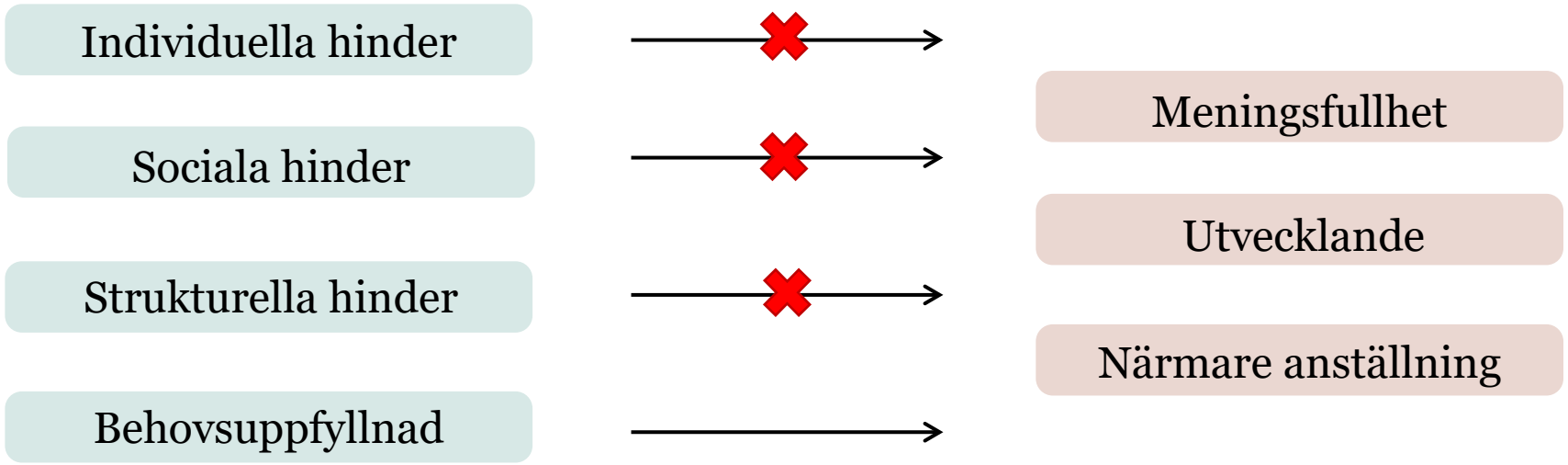
Strukturella

- Utbildningsnivå
- Arbetslöshet eller brist på arbetslivserfarenhet

Deltagande i AME: Innehåll, meningsfullhet och vägen framåt

Deltagande i AME: Innehåll, meningsfullhet och vägen framåt

Behovsuppfyllnad har ett positivt och statistiskt säkerställt samband med meningsfullhet, utveckling och upplevelsen av att komma närmare en anställning.

Slutsatser från enkätstudien

- AME-deltagandet upplevs i hög grad som meningsfullt, utvecklande och anpassat till deltagarnas behov, men detta behöver inte innebära att deltagarna samtidigt upplever att de kommer närmare en anställning.
  - Synliggör en skillnad/spänning mellan deltagandets värde i nuet och dess upplevda betydelse för en framtida förflyttning mot arbete eller studier.

Resultat från intervjuer/intervjustudier

Att vara och att bli

Att vara

Värdet av deltagandet här och nu – att få en plats, rutiner, gemenskap och möjlighet att delta utifrån den förmåga man har.

- Trygghet
- Tillhörighet
- Rutiner
- Återhämtning
- Erkännande
- Delta utifrån förmåga

Att bli

Den framåtriktade rörelsen – att utvecklas, förändras, bli mer självständig och närma sig arbete eller studier.

- Förändras
- Utvecklas
- Arbete
- Bli självständig
- Skapa en framtid

Att få vara: Erkännande, tillhörighet och en legitim plats i nuet

> För mig är det jättebra att vara här. Jag har som sagt arbetsstränat många gånger, och det har inte riktigt funkat. […] Min ångestproblematik ställer till det väldigt mycket för mig i livet. Så att komma hit har varit att bygga en stadig absolut grund. … Man jobbar mycket positivt. Just det arbetet är väldigt, väldigt viktigt, och har varit väldigt viktigt för mig. Jag har växt jättemycket genom att vara här. För min ångestproblematik är lite kopplad till mitt egenvärde, så att jobba på den nivån har varit väldigt, väldigt viktigt för mig, att få det. … Visst, du har svårigheter, men kolla vad du kan göra. […] Att man kommer till en positiv kontext, helt enkelt, och att det inte är fokus på prestation…

Att få vara: Erkännande, tillhörighet och en legitim plats i nuet

- För flera deltagare är en viktig kvalitet hos AME just att verksamheten skiljer sig från tidigare erfarenheter av arbetslivet eller andra insatser. Här finns möjlighet att anpassa tempo och omfattning, att göra misstag och att delta utan att hela tiden behöva prestera på samma sätt som i ett reguljärt arbete.
- Att få vara betyder dock inte att ingenting händer. Tvärtom kan möjligheten att bli erkänd utifrån den förmåga man har just nu skapa förutsättningar för förändring.
- Deltagarna efterfrågar en helt kravlös verksamhet. Snarare handlar det om rimliga krav i relation till den egna förmågan – och om att kraven kan förändras när förmågan förändras.
    - Att få vara där man befinner sig kan därför ibland vara en förutsättning för att kunna röra sig vidare.

Att vilja bli: Arbete, självständighet och rätten till en framtid

> Ja, men det [att ha ett arbete] känns typ bra i själen att man gör något bra, något vettigt. Och sen att man betalar sina egna räkningar, bara så här. Det är inget försörjningsstöd eller bidrag. Du betalar dina egna räkningar. Du har jobbat in de här pengarna och betalar dina egna utgifter. Det känns skönt. Och då blir man lite lugnare också på ett sätt, och man känner att man gjort något bra. Då får man lov att ta det lugnt också, och inte bara vara lat hela tiden.

Att vilja bli: Arbete, självständighet och rätten till en framtid

- Samtidigt finns hos många deltagare en stark egen önskan om förändring och om att komma vidare. Blivandet är alltså inte bara ett krav från arbetsmarknadspolitiken – det är också något många deltagare själva eftersträvar.
- Arbete handlar då om betydligt mer än ekonomisk försörjning. Det förknippas med självständighet, värdighet, identitet, tillhörighet och möjligheten att bidra.
- Vad arbete och förändring innebär varierar samtidigt mellan deltagare. I våra förstudier ser vi exempelvis hur arbete kan handla om att återfå en tidigare yrkesidentitet, men också om möjligheten att uppnå en ny ekonomisk och social självständighet.
- Deltagarnas framtidsmöjligheter formas också av institutionella och sociala föreställningar om vilka framtider som är realistiska och vilka kompetenser som erkänns. Frågan är därför inte bara om deltagarna vill vidare, utan vilka framtider de faktiskt ges möjlighet att föreställa sig och röra sig mot.

Mellan att vara och att bli: Vem eller vad ska förändras?

> [Verksamheten jag började i] var jättemysig. Jag fick sitta och måla och skapa och sånt. Och jag brukade ha headset på mig. Men sen nu känner jag att nu är det min tur att få starta mitt liv. Nu orkar jag liksom inte sitta och vara åskådare i livet, utan jag vill få ett eget liv som känns värt och meningsfullt. […] Jag är väldigt blyg, så första dagarna [i verksamheten där jag är nu] var lite jobbiga. Men jag har fortsatt utmana mig. Och nu har jag aldrig headset på mig när jag är där, utan jag går runt och jag pratar med folk, tar initiativ. Men jag vet också att jag blir lätt överambitiös, och att jag inte ska arbeta ut mig det första jag gör. Så jag tar den här rehabiliteringen väldigt långsamt. Jag försöker att ta det långsamt och verkligen lyssna på min kropp och känna efter, att börjar jag få lite ångest över att komma hit och liksom … då vet jag att jag måste sakta ner lite. Och det är ju underbart att få ha den möjligheten att rehabiliteras i min tid.

Mellan att vara och att bli: Vem eller vad ska förändras?

- Arbetsmarknadsinsatser bygger lätt på föreställningen att det framför allt är deltagaren som behöver förändras för att närma sig arbetsmarknaden. Intervjuerna visar att frågan är mer komplex.
- I en av våra förstudier beskriver en deltagare hur hon tidigare tänkt att hon behövde förändra ”hela sig själv” för att kunna arbeta. Under tiden på AME förändras detta till insikten att det snarare handlar om att hitta rätt match mellan henne och ett framtida arbete.
- Arbetsförmåga kan därmed förstås som något som formas i relationen mellan person och omgivning – mellan individens förutsättningar och arbetsuppgifter, tempo, krav och social miljö.
- Det är därför inte självklart att det alltid är deltagaren som ska förändras. Ibland kan det vara arbetsplatsen, arbetstempot, verksamheten eller de organisatoriska villkoren som behöver förändras.

Att vara och att bli: Det finns ingen enda rätt takt

För långsamt ⟷ Meningsfullhet

- Risk för stagnation
- Väntan och tappad framtidstro

- Risk för överbelastning
- Krav som inte matchar förmågan

Rätt tempo beror
på vem, var och när

Sammanfattning

1. AME har ett tydligt värde i nuet

Deltagandet beskrivs i hög grad som meningsfullt, utvecklande och stödjande.

2. Behovsanpassning är centralt

Det viktiga är relationen mellan person, situation och tempo.

3. Meningsfullhet ≠ progression

En aktivitet kan vara värdefull utan att den upplevs föra deltagaren närmare arbete.

4. Progression är relationell och temporal

Ibland behöver deltagare förändras, ibland villkoren runt omkring.

Pågående/kommande studie

Vad undersöker vi just nu?

Utgångspunkt

Deltagare i AME är en heterogen grupp.

Nu vänder vi på frågan:

- Finns återkommande mönster i hur deltagarna erfar själva insatsen?

Fokus ligger på erfarenheter, inte på fasta typer av deltagare.

Analyslogik

1. Faktoranalys av deltagarenkäten: Tre erfarenhetsdimensioner
2. Latent klassanalys (LCA): Återkommande svarsmönster
3. Profilerna relateras till deltagarnas villkor och hinder: individuella, sociala och strukturella

Tre dimensioner

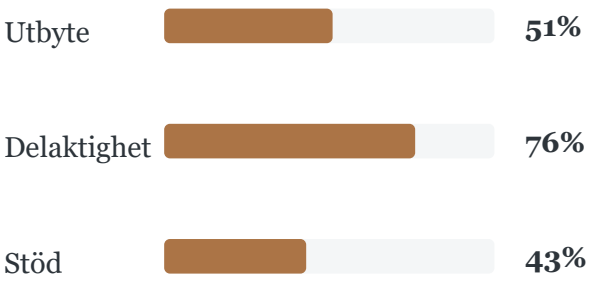
- Utbyte:
  Mening, utveckling och närmare arbete
- Delaktighet:
  Inflytande över beslut och aktiviteter
- Stöd:
  Bli lyssnad på, få stöd och kunna få mer

Capability-frågan i bakgrunden: Vad gör deltagandet faktiskt möjligt – och under vilka villkor?

Tre preliminära erfarenhetsprofiler

Delaktig: Begränsat stöd

27 %

Närmare vanligt jobb: **15 %**

Stödledd

10 %

Mycket stöd och relativt högt utbyte
Begränsat eget inflytande

Närmare vanligt jobb: **57 %**

Stöd och inflytande i samspel

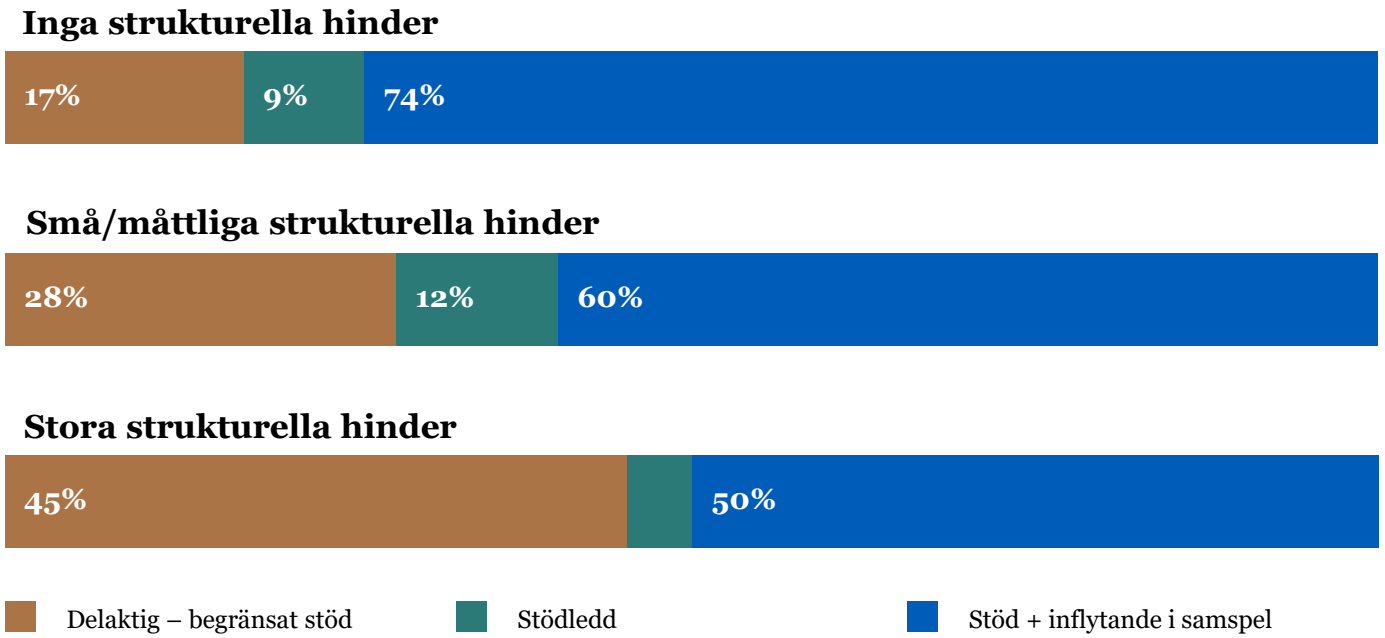
63 %

Stöd och inflytande sammanfaller
med högt upplevt utbyte

Närmare vanligt jobb: **71 %**

Ökade strukturella hinder – ökade förändringar i erfarenhetsmönstret

Det tydliga mönstret

17 → 45 % Delaktig – begränsat stöd ökar

74 → 50 % Stöd + inflytande i samspel minskar

Den stödledda profilen är liten genomgående.

Hög delaktighet sammanfaller oftare med begränsat stöd och svagare utbyte när de strukturella hindren är stora.

Vad behöver förändras – deltagaren, insatsen eller de villkor på arbetsmarknaden som deltagaren förväntas träda in i?

Rapporter & artiklar (publicerade och i process)

Giritli Nygren, K., Hemmingson, O. Nordlander, E., Nyhlén, S. och Sjöberg, I. (2023). *Lokala arbetsmarknadsprogram utifrån ett deltagarperspektiv*. Sundsvall: Mittuniversitetet.

Nyhlén, S (2026) ”Jag går och luktar på allting” -att vara och bli i naturbaserade arbetsmarknadspraktiker, i (Red.) Pilflod Larsson, E., Giritli Nygren, K. *Odling, makt och genus*, Forum för genusforsknings rapportserie nr 20, Mittuniversitetet

Sjöberg, I. & Giritli Nygren, K. (Kommande). *Institutionella glapp i övergången från fängelse till arbete – erfarenheter från deltagare och institutionella aktörer*.

Velander, J. (Kommande). *AME som ett mellanrum (presentation): Mötesplats arbetsmarknad*.

Velander, J. & Sjöberg, I. (2026). Becoming employable: how migrants navigate norms of employment, ethnicity, and gender within Swedish municipal labour market programmes. Nordic Social Work Research, 1-14.

Östling, M., Nyhlén, S., & Giritli Nygren, K. (2025). What if all kinds of work were considered ‘real jobs,’ and everyone who worked had a job? Using imaginary thinking in the context of Swedish municipal activation services. *Economic and Industrial Democracy*.